

BOLÒS

Metge, V. e *Gris*. 8 etc., i encara així en OPou, 1575, p. 123: seria sobrenom de gent que es vantava d'haver estudiat a Bolònia, que fou en la nostra Edat Mitjana la universitat més concorreguda pels catalans que estudiaven ciències literàries i religioses.

D'això mateix (passat que vagi amb el *Bolò* i *Bauló*, indicats supra), ve potser el nom de *Bolons*, avui cognom (a tres pobles del Maresme, *AlcM*), que trobo també com a nom d'un mas antic del Cardener te. de Clariana (al trifini amb Olius i Riner '57 × '14), i ja es documenta en el S. XIII: «volia el cavaller A. de Joval que-ls masos de *Bolons* y d'En Romeu fossin reconeguts de la parròquia de St. Just [d'Ardèvol], a la qual ara pertany aquell» a. 1271 (Serra Vilaró, *BCEC* 1908, 142).

Boloriu (Urgellet), V. *Voloriu*

BOLÒS

Llogaret de l'Alta Garrotxa, agr. a Freixenet de Camprodon, avui reduït a la vella església i una o dues cases. Bolòs es troba a la conca originària de la riera que baixa per Salarsa a desembocar per la dr. al riu Llierca, més avall de Beget.

PRON. MOD.: *bulòs* 1920 (a Camprodon); 1932, oït al Sitjar de St. Pau i a les cases mateixes; després ho he sentit sempre amb ò oberta, 1934, 1956, 1960 etc. i a Beget, Oix, Olot, Castellfollit i Vilallonga; i al mateix savi botànic Oriol de Bolòs (que m'ha certificat que mai no s'ha pronunciat altrament el nom de la seva pròcer família). És completament infundada la grafia *Bolòs* amb o tancada que han usat *AlcM* i altres.

DOC. ANT. 859: *Bolosso* (Monsalv. xv, 185); *Bolosso* (id. i, 240); 1017: *Boloso* (*MarcaH.*, colle. 10022); 1170: *Boloso* (Monsalv. xv, 332.8f); 1183: id. (Kehr, *Papsturk.* 527); 1195: Sta. Maria de *Bolòs* (*BABL* iv, 246); 1359: *Bolos* (*CoDoACA* xii, 107); 1362: *Bolosio*, i 1379 *Bolos* (*Alsius*, p. 109).

Aigües avall de Bolòs, a la desembocadura de la riera de Bolòs en el riu Llierca, hi ha un gran i antic mas anomenat *El Bolassell*: CATorras, *Pir. Cat.* II, 79, escriu inexactament «Can *Bulacell*» però jo sempre ho he sentit dir sense «can»: preguntant a la gent del mas (1932) contestaven vacil·lant entre *al bulasél* i *al b(u)lusél* (amb la *u* poc perceptible). Mn. Julià Pascual, de Vilallonga i Camprodon, em transcrivía *Bolossell* d'un doc. vell (Ss. XVI-XVII) on se citava junt amb *Faitús* (1969). En tot cas és clar que el nom d'aquest mas és un diminutiu de *Bolòs* (com si diguéssim 'Bolòs el petit' o 'la sucursal de Bolòs) amb dissimilació vocàlica parcial, com *Fonellet* o *ajonellar* < *ajono-*

llar etc. Tots dos noms han esdevingut també cognoms. *AlcM* troba Bolòs en uns 12 pobles, alguns del Princ. la major part valencians. El *DAg.* en troba una forma *Bolost* en un doc. del S. XVI-XVII, que probablement

n'és alteració (per confusió amb *Olost*, parònim, per cert també pre-romà). Cognom *Bolassell* a l'Emp. (a Fortià xxii, 1327. 24), *Bulassell* a Vila-sacra o Riutors xxii, 127.24).

ETIM. Indiscutiblement pre-romana (no es pot prendre seriosament que vingui d'un NP *Volusius*, com digué Mn. J. Segura, *Veü del Monts.* 1896, 314). Ja vaig donar-lo com a pre-romà en *E.T.C.* I, 221, com és evident per la típica terminació -òsse, sobre la qual veg. *E.T.C.* 1177, i d'ella tracto extensament en *Btr. z. Nfg.* 1973 (pp. 227, 229, 248, 249, 250, especialment p. 204).

Precisar més tractant-se d'un radical tan breu i poc característic com *Bol-* és certament difícil i arriscat. Ibero-basc? Indoeuropeu (cèltic etc.)? En pro d'aquella alternativa, però tenim ja l'abundor en aquesta comarca dels noms d'arrel ibero-basca, i fins precisament bascoide, entre altres: *Beget*, *Oix*, *Olot*, *Bas*, *Bassegoda*, *Creixenturri*, *Aguja*, *Sadernes* i el nom antic *Gurni* del Puigsacalm.

També hi ha el fet (no tan indiscutible), que -òsse sembla correspondre al més sovint a una terminació basca -otze (vegeu-ne exs. en el meu article dels *Beitr. z. Namenfg.* 1973, p. 202 i altres). No és gens clar, però, que hi hagi en el basc modern, una pista adequada per identificar aquesta arrel. En tot cas descartem el bc. modern *bolu* 'molí', perquè aquest mot basc s'ha revelat com una alteració de *molnu* < ll. MOLINU, i, per tant, estrany al basc primitiu: ja vaig retractar (en *Btr. z. Nfg.*, 267-9, i fins en *E.T.C.* I, 86n) una conjectura sobre l'etimologia de *Bolquera*, a base d'aquest *bolu*, en què havia especulat (i veg. infra aquest article).

Però (no sense reserva), trobem sostenible una altra idea, inspirada en el fet que *Bolòs* es troba òbviamment al capdamunt de la vall del seu riu, i a la punta extrema O. de l'alta Garrotxa: cal, doncs pensar en el basc *buru* que és 'cap, testa' però així mateix 'capdamunt', com en *Aran-buru* 'cap dalt de la vall', *Mendiburu* etc. I veg. especialment els articles que dedico a *Bolvir* i *Bolodui* (?/Bodoluix), NLL, no massa llunyans (i evidentment pre-romans, de la zona de colorit bascoide) que tots ells ens duen a admetre que així com la -l- intervocàlica en els mots manllevats del llatí, es va convertir en -r- probablement també en els seus congèneres ibèrics. Suposarem, doncs, que aquí el protobasc o ibèric local vagi formar un derivat *BU-LUOTZE 'lloc del capdamunt', reduït a BULOSSE, com MORTUO- > *mort*, MANUARIA > *manera*, JANUARIUS > *gener*, QUOMODO > *com* etc.

Fet i fet és una bona idea, que podem acceptar, si no en ferm, almenys provisionalment ja que els arts. *Bolvir* i *Bolodui* ens condueixen a la mateixa suposició.

Bolot, V. *Bollot*